

SAMSØ: TVÅ UNIKA MARINARKEOLOGISKA FYND: NORDENS ÄLDSTA HAMNANLÄGGNING OCH EN VIKINGATIDA KANAL MED PLANKFÖDRING.

Till Søren Nancke-Kroghs bidrag vid arkeologmötet, som finns omnämnt ovan måste ges några kortfattade glimtar hämtade ur hans artikel i Skalk 6/77 "Sagnetidens havn."

Redan i Skalk 4/1960 berättades om en dittills unik vikingatida kanal tvärs igenom Samsø på öns smalaste ställe, Kanhave. Kanalen var plankförstärkt och till vare sig funktion eller utseende känd från något annat område i Norden. Med tanke på möjligheterna hos tidens roddfartyg bör sådana kanaler ha funnits lite varstans. Ett ställe som undertecknad har besett på det smalaste stället av Storsudret på Gotland har enligt muntlig tradition bland lokalbefolkningen varit en sådan kanal. Fornminnesinventerarna är förtipsade om både denna och en annan anläggning av samma slag, fastän troligen i bruk betydligt senare, som påträffats utanför Kalix i Bottenvikens inre del.

Vad som nyligen påträffats lite sydost om Kanhave var alltså ordentliga rader av pålar ute på grunt vatten c 50-75 m från stranden. Till antalet är de 13-14 och omfattar mer än 200 pålar, som c-14-daterats till 4-500-talet e Kr, alltså Nydambåtens tid! Dykarklubben Neptun från Odease jobbade en hel sommar i samarbete med museerna efter att en fiskare upptäckt några av pålarna.

En samtida pålanläggning av typ farledsspärr har tidigare upptäckts i Haderslev fjord (se bl a Grumlin-Pedersen i Sonderjysk månedsskrift 51/4-5 Haderslev 1975 eller Nordslesvigske Museer 2 Tønder s:a år). Men läget för de här brygganläggningarna stämde inte med tanken på en spärr. Möjligen kunde det röra sig om förhistoriska ålgårdar men det stämde inte heller. Slutsatsen var att dessa anläggningar var fundament för bryggor där Nydam-typens långskepp förtöjts, och därmed den äldsta hamn (ledningshamn) som är känd i Norden.

Det finns mera att säga om Samsø. Mycket tyder på att en flotta av denna karaktär även i senare tider måste ha funnit att ön var en utomordentligt strategiskt belägen plats. Ortnamnet Samsø (lokalt "Sams") torde ha med verbet "att samlas" att göra. Var Samsø ledungsflottans samlingsplats för räder mot t ex Norge och Sverige?

I en sentida sagavariant om de gamla bekantingarna Hjalmar och Angantyr berättas om två hamnar på Samsø, en på vardera sidan av ön. Skulle det då måhända kunna finnas ytterligare en hamn på västsidan av samma typ? Mancke-Krogh föreslår av lätt förståeliga skäl en åmynning, där ån råkar heta sågot så spännande som Bjælkerenden, i närheten av gravhögen Snekkehøj! En tillfällighet? Knappast! Särskilt som stället med de nu upptäckta pålarna kallas Stavns(1424:"Staffnes")!

CW

PS När jag nu i så många sammanhang försåtligt gjort reklam för tidskriften SKALK så får jag väl ta steget fullt ut och i svassande ordalag rekommendera denna utmärkta populära produkt till sportdykare och marinärkeologer. Adressen är Jelshøjvej 9, DK-8270 Højbjerg(postgiro 2 10 47 17 där det omsider bör hanna 46 dkr)
Förutom nämnda artikelämnen har Skalk under de senaste åren haft mycket intressanta artiklar om handelsskeppet "Solen(svenskt)" vid Bornholm(nr 2/70), Ellingåskeppet(3/69), stockbåt från bronsåldern(6/73), koggen vid Vejbystrand(6/76) och Bremerkoggen(2/77). Med mera!